

Exkurze do botanické zahrady ve Štramberku a okolí

PETRA MIČKOVÁ

datum: 25. 5. 2013 • vedoucí: Marie Sedláčková, Petra Mičková

Již druhá exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS v letošním roce se uskutečnila v květnovou sobotu ve **Štramberku na Novojičínsku**. Trasa exkurze vedla skrze botanickou zahradu Petra Pavlíka do nedaleké přírodní památky Kamenárka. I přes nepřízeň počasí se účastníci exkurze seznámili se vzácnými rostlinami a společenstvy, které právě ve Štramberku mají pro severní Moravu své jedinečné lokality výskytu.

První a možná i nejzajímavější byla procházka s odborným výkladem pana Pavlíka v botanické zahradě (obr. 1). **Botanická zahrada** o rozloze necelých 10 hektarů se nachází ve východní části města Štramberk, na jihozápadním úpatí kopce Bílá hora (556 m n. m.). Od roku 1999, kdy byla zahrada založena, se zde vzhledem k ekologickým podmínkám lokality bývalého vápencového lomu Dolní Kamenárka, podařilo panu Pavlíkovi vytvořit nejen unikátní vápencový mokřad bohatý na vodní a bahenní rostliny v zatopených jezírkách, ale též zachovat biotopy teplomilných a vápnomilných společenstev (blíže Pavlík & Pamřoková 2010).

U vchodu do botanické zahrady nás svým nápadným modrým květem upoutal hořec Clusiův (*Gentiana clusii*), který stejně jako roztroušené kvetoucí populace šalvěže luční (*Salvia pratensis*), divizny brunátné (*Verbascum phoeniceum*) a čistce německého (*Stachys germanica*) se v botanické zahradě objevily patrně poprvé. Mnohé teplomilné druhy, které jsme v botanické zahradě viděli, nebyly ve Štramberku v minulosti zaznamenány, a i v rámci severovýchodní Moravy se vyskytují spíše ojediněle. Příkladem je tužebníček obecný (*Filipendula vulgaris*), který v severní části Moravské brány roste v okolí Sedlnice. Dalším druhem je kakost krvavý (*Geranium sanguineum*), jenž na severovýchodní Moravě neroste a je zřejmé, že v botanické zahradě byl vysázen. Za původní druh lze považovat mochnu písečnou (*Potentilla incana*), která se pravděpodobně v minulosti na Štramberku mohla vyskytovat, i když herbářové doklady chybí. V současné době je pro Štramberk považována za vyhynulý taxon. Naopak v četných populacích se vyskytuje řada skalních druhů, např. rozchodník bílý (*Sedum album*), r. ostrý (*S. acre*), písečnice douškolistá (*Arenaria serpyllifolia*) a drobné kapradiny sleziník červený (*Asplenium trichomanes*) a routička (*A. ruta-muraria*).

Kromě vzácných a svým výskytem pro Štramberk ojedinělých a ohrožených taxonů – například hlaváče lesklého vápnomilného (*Scabiosa lucida* subsp. *calcicola*), kostřavy sivé (*Festuca pallens*), devaterníku velkokvětého tmavého (*Helianthemum grandiflorum* subsp. *obscurum*), netřeskovce výběžkatého (*Jovibarba globifera*), zárazy hřebíčkové (*Orobanche caryophyllacea*), lomikamenu vždyživého (*Saxifraga paniculata*), jsme během procházky po areálu botanické zahrady zaznamenali i spoustu zajímavých rostlin, především zástupců mokřadních společenstev. Zdejší jezírka lemovaly například ostřice rusá (*Carex flava*), o. latnatá (*C. paniculata*), o. nedošáchor (*C. pseudocyperus*), prstnatec pletový (*Dactylorhiza incarnata*), růžově kvetoucí prstnatce – májový (*D. majalis*)

Obr. 1: Pohled na Botanickou zahradu ve Štramberku [foto P. Kocián]. – Obr. 2: Skalní vegetace v přírodní památce Kamenárka [foto P. Kocián].

a laponský (*D. lapponica*), dále suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*), přeslička větevnatá (*Equisetum ramosissimum*) a p. různobarvá (*E. variegatum*). V okolí jezírek na vlhkých sníženinách se vyskytují vzácnější vlhkomilné druhy, např. skřípínek jezerní (*Schoenoplectus lacustris*), s. Tabernaemontanův (*S. tabernaemontani*), orobínek sítinovitý (*Typha laxmannii*), konitrud lékařský (*Gratiola officinalis*), prustka obecná (*Hippuris vulgaris*), okřehek trojbrázdý (*Lemna trisulca*), tučnice obecná (*Pinguicula vulgaris*). Pod vodní hladinou jezírek roste v několika exemplářích řezan pilolistý (*Stratiotes aloides*) a v ČR mimořádně vzácný rdest hustolistý (*Groenlandia densa*).

Z botanické zahrady jsme pak zamířili do **přírodní památky Kamenárka**. Toto maloplošné chráněné území bylo vyhlášeno v roce 2001 k ochraně odkryvu tithonských štramberských vápenců s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů vázaných na zdejší specifický geologický podklad. Populace s kostřavou sivou (*Festuca pallens*) pokrývají velkou část skalních hran. Mezi porosty kostřavy sivé a žlábkaté (*F. rupicola*) se sem tam objevují růžové hlavičky kriticky ohroženého hlaváče lesklého vápnomilného (*Scabiosa lucida* subsp. *calcicola*), dále řebříček sličný (*Achillea nobilis*) či drobounké a nenápadné kvítky tolíce nejmenší (*Medicago minima*) a lomikamene trojprstého (*Saxifraga tridactylites*). Na narušených půdách s kamenitými úlomky vápenců jsou zvláště na jaře vyvinuty fragmenty bazifilní vegetace efemér a sukulentů s tařicí kališní (*Alyssum alyssoides*) provázeny např. písečnicí douškolistou (*Arenaria serpyllifolia*), chrpou latnatou (*Centaurea stoebe*), hvozdíkem kartouzkem (*Dianthus carthusianorum*) či česnekem chlumním horským (*Allium senescens* subsp. *montanum*), který na východním svahu vrcholové části lomu vytváří rozsáhlé porosty (obr. 2).

K dalším druhům, které jsme na Kamenárce mohli spatřit, patří i ty, u kterých není znám způsob zavlečení – hledíček dobromyslolistý (*Chaenorhinum origanifolium*), pomněnkovec velkolistý (*Brunnera macrophylla*), kolotočník ozdobný (*Telekia speciosa*) a lnice plazivá (*Linaria repens*).

Použité zdroje

Pavlík P. & Pamřoková S. (2010): Botanická zahrada a arboretum Štramberg – In: Chytrá M., Hanzelka P. & Kacerovský R. [eds], Botanické zahrady a arboreta České republiky: 378–387, Academia, Praha.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavily P. Mičková a M. Sedláčková)

Nálezy označené hvězdičkou (*) jsou dokladovány v herbáři NJM.

Seznam lokalit:

- 1 – Štramberg: Botanická zahrada Štramberg, cca 415–455 m n. m. (49°35'17"N, 18°07'33"E)
- 2 – Štramberg: Přírodní památka Kamenárka, cca 455–475 m n. m. (49°35'25"N, 18°07'24"E)

Acer pseudoplatanus: 2; *Achillea nobilis* (C3): 2; *Ajuga genevensis*: 2; *Allium senescens* subsp. *montanum* (C4a): 2; *Alyssum alyssoides*: 2; *Arabis hirsuta* agg.: 1, 2; *Arenaria serpyllifolia* agg.: 1, 2; *Asplenium ruta-muraria*: 1; *Asplenium trichomanes*: 1; *Avenula pubescens*: 2; *Ballota nigra*: 2; *Barbarea vulgaris*: 1; *Batrachium* sp.: 1; *Botrychium lunaria* (C2): 1; *Bromus erectus*: 1, 2; *Brunnera macrophylla*: 2; *Bunias orientalis*: 1; **Caragana arborescens*: 1; *Carex flacca*: 1; *Carex murricata* agg.: 1; *Centaurea stoebe*: 1, 2; *Cephalanthera damasonium* (C4a): 1; **Cerastium arvense*: 1, 2; **Cerastium glutinosum*: 2; **Chaernorrhinum origanifolium*: 2; *Clinopodium vulgare*: 2; *Cornus sanguinea*: 2; *Crataegus* sp.: 1; *Daphne mezereum*: 1; *Dianthus carthusianorum*: 2; *Digitalis grandiflora*: 2; *Echinops sphaerocephalus*: 2; *Echium vulgare*: 1, 2; *Epilobium dodonaei*: 1; *Erodium cicutarium*: 1; *Euphorbia cyparissias*: 2; **Euphorbia esula*: 2; *Festuca pallens* (C4a): 1, 2; *Festuca rupicola*: 1, 2; *Fraxinus excelsior*: 2; *Galium album*: 1; *Geranium columbinum*: 1, 2; *Helianthemum grandiflorum* subsp. *obscurum*: 1, 2; *Hepatica nobilis*: 1; *Hylotelephium maximum*: 1, 2; *Hypericum perforatum*: 2; *Inula conyzae*: 2; *Jovibarba globifera* s. str. (C3): 1; *Lamium maculatum*: 2; *Ligustrum vulgare*: 1, 2; *Lilium martagon* (C4a): 1; *Linaria repens*: 2; *Lotus corniculatus*: 2; *Medicago lupulina*: 1; *Medicago minima* (C3): 1, 2; *Ophrys apifera* /sterilní/ (C1): 1; *Orobanche caryophyllacea* (C3): 1; *Pimpinella saxifraga*: 2; *Plantago media*: 1, 2; *Plantago media* subsp. *longifolia* (C4b): 1; *Poa pratensis*: 1, 2; *Polygala comosa*: 1, 2; **Potentilla incana* (C4a): 1; **Potentilla verna*: 1, 2; *Rhamnus cathartica*: 1, 2; *Rhinanthus major*: 1, 2; *Salix caprea*: 1; *Salix purpurea*: 1; *Salvia verticillata*: 1, 2; *Sanguisorba minor*: 1, 2; *Saxifraga paniculata* (C3): 1; *Saxifraga tridactylites* (C3): 1, 2; *Scabiosa lucida* subsp. *calcicola* (C1): 1, 2; *Securigera varia*: 1; *Sedum acre*: 1, 2; *Sedum album*: 1, 2; *Sedum spurium*: 2; *Silene nutans*: 1, 2; *Taraxacum* sect. *Erythrosperma*: 2; *Telekia speciosa*: 2; *Thymus pulegioides*: 2; *Valeriana officinalis*: 2; *Veronica chamaedrys*: 2; *Vincetoxicum hirsutinaria*: 2; *Viola arvensis*: 2; *Viola hirta*: 2.